

Követelés engedményezésének és letiltásának büntetőjogi védelme.

Dr. Angyal Pál professzornak a sikkasztásról írt és e napokban megjelent monográfiája (kapcsán alkalmoszerűnek találok a címben jelzett égetően akutális kérdésekhez újból hozzászólni.*)

I. Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy dr. Angyal professzor álláspontja szerint sem helytálló a 208/1935. sz. büntető jogegységi határozat ellen felhozott azon ellenvetés, hogy a követelés az ingó dolog tekintete alá esik, és nem helytálló szerinte az sem, hogy a követelésen tulajdonjog illeti meg az engedményest. Csatlakozik azonban a professor úr a jogegységi határozatot helytelenítők azon álláspontjához, mely szerint a követelés behajtása esetén az annak helyébe lépő pénz már dolog és ennek eltulajdonítása sikkasztás.

Nézetem szerint azonban ezzel az érveléssel nem lesz lehetséges a Kúriát meggyőzni és álláspontjának megváltoztatására bírni, mert ez figyelmen kívül hagyja a jogegységi határozatnak legfőbb, azt az érvét, amely a követelésre lefizetett pénzre azt mondja, hogy „az engedményezett adós (debitor cessus) által az engedményező kezéhez fizetett összeg az engedményezőre nem vált idegen ingó dologgá, mert az engedményezés folytán az nem ment át az engedményes tulajdonába”. Már pedig — következik ezen jogi álláspontból —, hogy ha ez a pénzösszeg nem idegen ingó dolog az engedményező birtokában, nem követ el sikkasztást, ha saját céljaira használja fel.

Csakis ennek a tételnek megcáfolása esetén remélhetjük, hogy a Kúria újabb álláspontját revízió alá veszi és visszatér régi állandó gyakorlatához.

Ennek érdekében előre kell bocsájtanom, hogy követelés alatt itt, ahol a követelés engedményezéséről és letiltásáról van szó, csakis fizetési eszköz, értékpapír, pénz és általában ingó dolog szolgáltatását tárgyazó követelést értünk, nem tehát ingatlan szolgáltatást és más magatartást, vagy magatartással való felhagyást tárgyazó követelést is.

Az indokolás érdekéhez pedig: furcsa és a kérdés tisztázását már kezdettől fogva hibás vágányra toló premisszája az indokolásnak az, hogy „a fizetett összeg az engedményezőre azért nem idegen dolog, mert az nem ment át az engedményes tulajdonába”. Abból a negatívumból ugyanis, hogy az engedményes az engedményezett összegben nem szerzett tulajdont (aminthogy nem szerzett), még távolról sem következik, hogy az engedményező tulajdont szerzett a lefizetett pénzen és hogy tehát ennél fogva nem sikkaszt, ha azt a saját céljaira használja fel. Ugyanis nem ezt a negatívumot, hanem azt a pozitívumot

*) Lásd erről dr. ifj. Nagy Dezső, Polgári Jog 1935. évi 8. szám, dr. Gárdonyi István, Pester Lloyd Morgenblatt 1936. március 18. Dr. Balla Ignác: Polgári Jog előző szám.

kell nézni, vajjon az *engedményező* szerzett-e tulajdonjogot a kezéhez lefizetett pénzen? Már pedig helyes elemzés szerint nem szerzett. Ugyanis Magánjogunk (Mtj. 562. §.) szerint „ingó dolog tulajdonának átruházásához szükséges, hogy a felek a tulajdonátruházásban *érvényes jogalapon* megegyezzenek, és hogy a tulajdonos az ingó birtokát a szerzőre ruházza. Itt van a dolog bökkenője és ezért nem szerez az engedményező tulajdonjogot a hozzá lefizetett pénzen és nem azért, mert az engedményes az engedményezés folytán nem szerzett.

A Mt. 562. §-ánál fogva ugyanis tulajdonjogot csak *érvényes jogalapon* szerezhet a pénzt átvevő engedményező. Már pedig az érvényes jogalap, a *justa causa*, az engedményezés után nem áll fenn az engedményező személyét illetően, hanem csakis és kizárólagosan az engedményes személyében. Az engedményezett adós fizetése ugyanis a követelés kiegyenlítését célozza, *solvendi causa* történik, de vajjon miért történjen fizetés az engedményező kezéhez, ha annak követelése már nincs? Mi következik ebből? Az, hogy a fizető engedményezett adós *nem vesztette el* tulajdonját a fizetési eszköz felett, az engedményező azt nem szerezte meg. A fizető nyomban is visszakérheti a lefizetett összeget és az engedményező köteles is kiadni a kezéhez *sine justa causa* lefizetett összeget.

Ebből folyik az is, hogy ha az engedményezett adós az engedmény dacára az engedményező kezéhez fizet, ezzel ő (az engedményezett adós) károsodik, mert olyan kötelemlre fizetett, amely nem áll fenn és nem fizetett arra, amely fennáll, és amely köteleml hitelezője: az engedményes akként fordulhat az engedményezett adós ellen, mintha semmi sem történt volna, mondván: nem én károsodtam, hanem te, aki tévesen vagy rosszhiszeműen, de mindenesetre jogellenesen fizettél az engedményező kezéhez.

A vizsgálódás eredménye tehát a következő: 1. az engedményező nem *követelést* sikkaszt, hanem a követelés tárgyát tevő ingó dolgot (fizetési eszközt, pénzt vagy más ingót), amelyen tulajdonjogot *justa causa* hijján nem szerzett és amely dolog ennél fogva reá idegen, 2. az engedményező e sikkasztását nem is az engedményes, hanem az engedményezett adós terhére követi el, mert utóbbi az, akit a fizetési eszköznek — amelyen tulajdont nem szerzett —, elfogadásával és felhasználásával károsít.

Tulajdonjoga megsértését tehát elsősorban és tulajdonképen az engedményezett adós panaszolhatja. Amde, ha kizárólagosan csakis ő panaszolhatná, a jogi szabályozás a gyakorlati élet exigenciái mögött elmaradna, mert az *engedményes* védtelenül állana, már pedig gyakorlatilag ő az, aki a büntetőjogi védelemre szorul, különösen, ha sem az engedményezett adós, sem az engedményező nem jók a követelésre. Erészben sincs azonban baj. Kivezet ugyanis ebből a helyzetből a Bp. 13. §-a, amely bölcsen látta, hogy valamely bűncselekmény nem feltétlenül csak egy valakinek jogát sértheti vagy veszélyeztetheti, hanem lehetnek mellette másoknak másféle érdekhelyzetei, jogai is, amelyeket ugyanaz a bűncselekmény szintén sért és azért intézményesi-

tette a *sértetti* minőségét, mondván, hogy „sértett az, akinek bármely jogát sérti vagy veszélyezteti az elkövetett vagy megkísérelt bűncselekmény”. Ennek figyelembevételével pedig *sértett* az engedményes, akinek követelési jogát sérti, illetve veszélyezteti, esetleg végkép meghiúsítja az engedményezett adós azon eljárása, hogy a fizetést jogszabályellenesen az engedményező kezéhez teljesíti. Sértett lévén, a Bp. 41—50. §-ában meghatározott jogköre alapján feljelentést tehet az engedményező ellen azon az alapon, hogy a fizetést az engedményezett adóstól felvette és noha azon tulajdont nem szerzett és noha az engedményi ügyletnél fogva azt neki (az engedményesnek) volna köteles kiadni, nem tette, hanem saját céljaira használta fel, tehát eltulajdonította. Sőt a tényállás adataihoz képest (nevezetesen, ha nem tudja kellő okát adni az engedményezett adós annak, hogy miért fizetett az engedményező kezéhez), feljelentést tehet az engedményes az engedményezett adós, mint bűnség ellen is, aki azzal, hogy az *engedményezőhöz* fizette az összeget, az engedményező által elkövetett sikkasztást szándékosan előmozdította, sőt egyenesen lehetővé tette.

II. De az irodalomban és gyakorlatban vitás az a másik kérdés is, fennáll-e és ha igen, miféle bűncselekmény tényállás-e akkor, ha a hitelező adósának valamely követelését lefoglalja, mégis a végrehajtást szenvedő adós követelését maga behajtja és saját céljaira használja fel? E kérdést is részletesen ismerteti és taglalja dr. Angyal most megjelent monográfiájában (74. és köv. lapok). Eszerint szóba kerülhet a Btk. 359. §-a (zártöréses sikkasztás), a Btk. 368. §-a (jogtalan elcsatolás), végül a Btk. 376. §-ába ütköző csalás. Azonban szerinte egyik bűncselekmény sem állapítható meg, mert mind a három tevékenységi tárgya ingó dolog, elkövetőjük pedig csak a dolog tulajdonosa lehet, holott a letiltott követelés nem dolog, és az; akit a követelés illet, vagyis a végrehajtást szenvedő, nem tulajdonos, hanem hitelező.

Am, ha a multban még lehetett is olyan nézetet vallani, hogy de lege lata a szóbanforgó esetben bűncselekmény nem áll fenn, a hitelsértésről szóló 1932: IX. t.-c. életbelépte óta már nem lehet kétség atekintetben, hogy az ilyen eljárással e törvény 1. §-ába ütköző hitelsértés büntetést meríti ki a végrehajtást szenvedő, mert azzal, hogy letiltott követelését maga hajtja be, a végrehajtató hitelező részére kielégítési alapul szolgáló vagyonát jogtalanul csökkenti, és esetleg hozzáférhetővé is teszi és ezzel a végrehajtató hitelezőnek kielégítését szándékosan meghiúsítja vagy csorbítja. Ezen törvényi rendelkezés tehát megszüntette azt a bántó különbséget, amely a lefoglalt dolog és lefoglalt követelés között fennállott, és amely jogérzetünket kibékíthetetlenül bántotta, mert hiszen a dologi és kötelmi jog közötti különbség merőben jogtechnikai, vagy mondjuk formállogikai lévén, indokolatlan volt. hogy az ingószolgáltatást tárgyazó követelési jog foglalója hátrányosabb helyzetben legyen a *tulajdonjog* tárgyát képező ingó dolog foglalójával szemben, holott a végrehajtást szenvedő éppúgy jogtalanul rendelkezik egyik esetben a tulajdonjoga tárgyát, mint a másik

esetben a követelési joga tárgyát tevő dolog felett, és holott a végrehajtást szenvedő alanyi bűnössége éppúgy fennforgott az egyik, mint a másik esetben és mindkét esetben egyformán meg volt sértve és kiáltott retorzió után az állami hatósági intézkedés megsértése, a hatósági tekintély.

Miután pedig a végrehajtást szenvedő adósa, a másodadós, a letiltó rendelkezésemből értesül a letiltásról, azzal, hogy a fizetést a végrehajtást szenvedő kezéhez teljesíti, az általa elkövetett hitelsértés büntetében bűnsegéd, mert a fizetéssel, különösen, ha a követelés egyikén sem hajtható be, lehetővé tette a végrehajtató hitelező megkárosítását. Eppen ezért a Végrehajtási törvény 82. §. ut. bekezdésében, amely szerint „azon adós, aki a lefoglalt követelést a végrehajtást szenvedőnek, vagy bárki másnak bírói utalvány nélkül kifizeti, az *esetleges* büntető következményeken felül vagyoniilag is akként marad kötelezve, mintha a fizetést nem teljesítette volna”, az ebben bántortalanul hangzó és kétséget támasztó „esetleges” megjelölés törvényileg volna kihagyandó, hogy a 82. §. alapján kibocsájtandó letiltó rendelkezés sem ilyen bántortalanul, de egész határozottan utaljon a törvénybe ütköző eljárás büntetőjogi következményeire.

Dr. Balla Ignác.

Szépséghez való jog.

Magánjogi Törvénykönyvünk Javaslatának 1727. §-a fent-
 álló szokásjogunkkal egyezően kimondja:

„Aki tiltott cselekménnyel mást testi épségében, vagy egészségében sértett meg, köteles a sértettnek a gyógyítás költségét és elmaradt keresményét megtéríteni stb.”

Gyakori eset azonban, hogy a testi sértés folytán nem anyyira épségben, mint — „szépségben” szenved valaki csorbát. Elferdült orr, behasadt ajak, csipkézett szélű fül, vagy akár csak egy csunya forradás: csupa olyan testi hiba, mely a sérültet keresőképeségében nem gátolja, „csak” éppen csunya, groteszk, vagy akár egyszerűen „nem szép” külsejűvé teszi, okozva neki ezzel sok szomorú órát, mellőzést, lelki fájdalmat, sőt lelki bajt; mindezen felül és éppen ezekből kifolyólag esetleg anyagi kárt is.

A jogérzet követelménye, hogy a személyiség védelme ne csak a testi épségre, hanem a szép, vagy helyesebben normális külső megjelenésre is vonatkozzék; illetőleg másként fogalmazva a tételt: a testi épséghez való jog mellett a hibátlan külsőhöz való jog is soroztassék be, a személyiségi jogok neve alatt csoportosított alanyi jogok körébe.

A jogosítvány esztétikai tartalma, szemben a testi épséghez való joggal, melyet tisztán orvostani szempontok determinálnak. Tekintettel az esztétikai értékítéletek ingadozó és subjektív volta, ez a tartalom csak negative adható meg: ne legyen a jogosítottnak semmi olyan külső elváltozása, mely közfelfogás szerint csunya, (ez a csunyaság nyilvánulhat méretben: pl. óriási